

stændige, for det Antal, der, selv om de have Bølgjer, have dem under saadanne Forhold, at de, dersom de ikke i Forhold, som kunne være dem en Samvittighedsaa, følge en Andens Samvittighed eller Mangel paa Samvittighed, ere borte med Maaneders Varsel fra deres Hjem? Hvad kan der gøres for dem dels for at forbedre deres materielle Raar, dels for at selvstændiggjøre deres borgerlige Stilling? Jeg spørger Ministeren med disse Forbemærkninger: Er det ikke saa, at der omtrent gives 200,000 Smaaamænd i Danmark udenfor Byerne, der til Brug have Jordlodder paa fra en Tønde Harkorn ned efter eller slet ingen; men tilsammen ligesaa megen Jord som 1,956 Proprietærer og Herremænd have? 200,000 Familier paa den ene Side og 1,956 Proprietærer og Herremænd paa den anden Side have paa Landet udenfor Byerne lige megen Jord til at ernære sig af. Det er runde Tal paa de 56 nær; men jeg spørger den høitærede Minister — det ligger indenfor hans officielle ministerielle Omraade — Er det ikke rigtigt? Og tror man saa ikke, at det vil blive en Samfundsag af allerførste Rang, at faae overveiet, hvorledes det staaar sig med det saa overveiede Tal paa Familiefædre paa Landet udenfor Kjøbstæderne, hvordan Udviklingen vil foregaa, og hvorledes Tallene i den Henseende ville forøges, hvis Bonden skal forkrætte under saa trange og økonomiske Raar som hidtil, og om det ikke efterhaanden vil skabe os en Tilstand her i Landet, som bliver hyderst farlig for hele det materielle Liv og for Folkelivet i det Hele taget, idet de materielle Raar i saa væsentlig Grad betinge de aandelige Fremstridt paa alle Omraader? Runde den ærede Minister ikke ønske os om i hvilken Grad vor Udvikling i de senere Aar er gaaet henimod en rig Herremænds- og en Proprietærstand paa den ene Side med vedvarende uberettigede Privilegier fra gamle Dage paa mange Omraader og en Slags aararist Proletariat paa den anden, medens Mellemstanden, der kan leve nogenlunde selvstændig, bliver svagere og svagere i Tal, og nu spørger jeg den høitærede Minister, hvilke Overveielser han der først og fremmest har Anvaret for Sagttagelsen af disse Fænomener, har anstillet for at hæmme denne Udvikling, hvis den er faretruende i den af mig nævnte Retning; og endelig, hvad der kan gøres, for at den store Masse ikke skal komme til at føre et, jeg havde nær sagt umenneskeligt Liv i Mangelen af de nødvendige Livsbetingelser. Det er min Mening, at vi udvikle os henimod den strengeste Nødvendighed af, at der gøres gjældende en hel anden Fordeling af Jordbesid-

delsen her i Landet, end det nu er Tilfældet. Tag de henimod 40,000 Tdr. Harkorn — maatte det er lidt nok — der besiddes af de store Gaarde, tag blot Halvdelen af denne Jordbesiddelse og gjør den i Almenvællets Navn efter Grundlovens Forskrifter til Gjenstand for Expropriation i forskjellige Egne af Landet for at skaffe mere Jord som man taler saa meget om, til Smaaafolk, for at skaffe selvstændige Besiddelser til danske Borgere i de Egne af Landet, hvor det kan lade sig gjøre, fordi der findes disse oversflodige større Ladegaarde til Herregaardene osv., som hensigtsmæssigt kunde bortkjæres. Frem da Sagen gaaar paa anden Maade og knyt dertil hensigtsmæssige Foranstaltninger for Dyrkningen af Smaalodder, saaledes at de kunne give nogenlunde Udbytte for den enkelte Mand. Er det ikke tilstrækkeligt for at frelses fra et lidende Proletariat, men vi fremdeles skal have den stærke Udvandring for om muligt at skaffe Jøden, saa se — det er ikke en ny Tanke for mig — at hjælpe danske Mennesker, der ere nødte til at søge Brødet i fremmede Lande, til at gaa denne Vej uden at gaa under, og det er overordentlig vel gjort for Staten. Skandinaver ere f. Ex. godt lidte i Nordamerika; endnu er det saa, at der ved Statens Hjælp vil kunne skaffes Territorier for dem, vi ikke kunne skaffe Brødet. Ved passende Foranstaltninger fra Statens Side og ellers ved private Kræfter kan der tilvebringes virkelig forstandige Udvandringsbetingelser, som skabe et lille Danmark andet Steds for de Kræfter, der her ere oversflodige, eller navnlig for dem, der ikke her kunne finde Brødet paa menneskeværdig Maade. Men hele Spørgsmaalet, som denne Lovtitel tyder paa, er Landarbejdernes Raar, hvad enten de ere Husmænd med Jord eller uden Jord, og det er et Spørgsmaal, som efter min Formening ikke lader sig afvise fra Folkethinget med indskrænkede Smaaaparagrafer i Haand om, at det andet Thing skulde skjænte det velvillig Overveielse. Det kan ikke behandles tilstrækkelig paa den Maade. Skal det behandles, maa det ske paa den Maade, at et Folkething med Grunde fra Sagens egen Natur og med den politiske Magt, som Støtte i den store, brede Befolkning giver, kræver, hvad Retfærdighed og Billighed tilsigter paa dette Omraade. Der er intet Vaand, intet gammelt Privilegium, ingen Lovbestemmelse, ingen virkelig eller saakaldt Eiendomsret, der er til Hinder for at gennemføre det, som er Samfundsretfærdighed og Samfundsbillighed, naar vi ville tage Sagen alvorlig for Die. Vil den ærede Minister give os de af